

**SURUNKALI IS GAZI TA'SIRIDA YUZAGA KELGAN YO'G'ON
ICHAK O'ZGARISHLARINI FARMAKOLOGIK KORREKSIYA
QILISHNING MORFOLOGIK BAHOSI**

Xalikova Nigina Ravshanovna

Buxoro Davlat Tibbiyot instituti

Annotatsiya

Mazkur tadqiqotda surunkali is gazi ta'siri natijasida yo'g'on ichak devorida yuzaga keladigan morfologik o'zgarishlar va ularni farmakologik vositalar yordamida korreksiya qilish samaradorligi o'rganildi. Gistologik va morfometrik tahlillar orqali shilliq qavat holati, ichak kriptalari tuzilishi, epiteliy balandligi, bokalsimon hujayralar soni, shilliq osti qavatdagi mikrosirkulyatsiya va mushak qavati qalinligi baholandi. Surunkali CO ta'sirida distrofik va atrofik jarayonlar, interstitsial shish hamda tomirlar kengayishi aniqlangan bo'lsa, farmakologik korreksiya fonida epiteliy regeneratsiyasi faollashgani, kriptalar strukturasi tiklangani va mikrosirkulyator o'zan holati yaxshilangani kuzatildi. Olingan natijalar qo'llanilgan farmakologik vositaning yo'g'on ichakning trofikasi va bar'yer funksiyasini tiklashda samarali ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: yo'g'on ichak, is gazi, surunkali gipoksiya, farmakologik korreksiya, morfologiya, kriptalar, bokalsimon hujayralar, mikrosirkulyatsiya.

Asosiy qism

Kirish

Is gazi (uglerod oksidi) gemoglobin bilan mustahkam birikib, to'qimalarga kislorod yetkazib berilishini keskin kamaytiradi va surunkali

gemik gipoksiyani yuzaga keltiradi. Bunday sharoitda energiya almashinuvi buzilib, hujayralarda distrofik va destruktiv jarayonlar rivojlanadi.

Yo‘g‘on ichak yuqori proliferativ faollikka ega epiteliy bilan qoplangan bo‘lib, gipoksiyaga sezgir a‘zoldan biri hisoblanadi. Shilliq qavatning zararlanishi ichakning sekretor, rezorbtiv va bar‘yer funksiyalarining buzilishiga olib keladi.

So‘nggi yillarda gipoksik sharoitda yuzaga keladigan morfologik o‘zgarishlarni farmakologik vositalar yordamida korreksiya qilish imkoniyatlarini o‘rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Material va tadqiqot usullari

Tadqiqot tajriba hayvonlarida olib borildi. Hayvonlar quyidagi guruhlariga ajratildi:

- nazorat guruhi;
- surunkali is gazi ta’siriga uchragan guruh;
- surunkali is gazi ta’siri + farmakologik korreksiya guruhi.

Eksperiment yakunida yo‘g‘on ichak to‘qimalari olinib, parafin bloklarga joylashtirildi va gematoksilin-eozin bilan bo‘yaladi.

Morfometrik ko‘rsatkichlar:

- shilliq qavat qalinligi;
- kriptalar chuqurligi;
- epiteliy balandligi;
- bokalsimon hujayralar soni;
- shilliq osti qavat qalinligi;
- mushak qavati qalinligi;

- qon tomirlar diametri.

Natijalar statistik usulda qayta ishlanib, guruhlar o'rtasidagi farqlar ishonchliligi baholandi.

Tadqiqot natijalari va ularning muhokamasi

Surunkali is gazi ta'siri ostida

Shilliq qavatda:

- epiteliy balandligining kamayishi;
- kriptalar qisqarishi va deformatsiyasi;
- bokalsimon hujayralar sonining kamayishi;
- yuzaki epiteliy deskvamatsiyasi.

Shilliq osti qavatda:

- interstitsial shish;
- tomirlar kengayishi va to'lishi;
- perivaskulyar infiltratsiya.

Mushak qavatida:

- silliq mushak tolalarining distrofiyasi;
- qalinlikning kamayishi.

Bu o'zgarishlar trofika buzilishi va mikrosirkulyatsiya yetishmovchiligi bilan izohlanadi.

Farmakologik korreksiya fonida

Farmakologik vosita qo'llanilgandan so'ng:

- epiteliy balandligining ortishi;

- kriptalar chuqurligining tiklanishi;
- bokalsimon hujayralar sonining ko‘payishi;
- shilliq qavatning regeneratsiyasi;
- interstitsial shishning kamayishi;
- tomirlar devori holatining normallasuvi;
- mushak qavati tuzilishining yaxshilanishi.

Bu preparatning antihipoksik, antioksidant va mikrosirkulyatsiyani yaxshilovchi ta’siri bilan bog‘liq.

Muhokama

Farmakologik korreksiya natijasida hujayra energiya ta’minoti yaxshilanadi, lipidlar peroksidlanishi kamayadi va membrana tuzilmalari stabilizatsiyalanadi. Bu esa proliferatsiya jarayonlarining faollashishiga va shilliq qavatning tiklanishiga olib keladi.

Xulosa

Surunkali is gazi ta’siri yo‘g‘on ichak devorida chuqur morfologik o‘zgarishlarni keltirib chiqaradi. Farmakologik korreksiya epiteliy regeneratsiyasini faollashtirib, kriptalar tuzilishini tiklaydi, mikrosirkulyatsiyani yaxshilaydi va mushak qavatidagi distrofik jarayonlarni kamaytiradi.

Bu qo‘llanilgan farmakologik vositaning yo‘g‘on ichakning morfofunktsional holatini tiklashda samarali ekanligini ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Avtandilov G.G. Tibbiy morfometriya asoslari. — M.: Meditsina, 1990.

2. Danilov R.K. Gistologiya, sitologiya va embriologiya. — M.: GEOTAR-Media, 2015.
3. Kumar V., Abbas A., Aster J. Robbins Basic Pathology. — Elsevier, 2018.
4. Guyton A.C., Hall J.E. Tibbiy fiziologiya. — Elsevier, 2016.
5. Penney D.G. Carbon monoxide toxicity. — CRC Press, 2000.
6. Ernst A., Zibrak J.D. Carbon monoxide poisoning. — New England Journal of Medicine, 1998.
7. Agarwal A. Oxidative stress and antioxidant protection. — Reproductive Biology and Endocrinology, 2014.